

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/28/2005

UKŁAD POPARCIA DLA PARTII POLITYCZNYCH - PEWNOŚĆ DECYZJI WYBORCZYCH, ALTERNATYWY WYBORCZE I ELEKTORATY NEGATYWNE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LUTY 2005

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
22 października 2004 roku

Rok 2005 będzie dla Polaków rokiem wyborów politycznych. Najpóźniej jesienią czekają nas wybory parlamentarne, będziemy także wybierać prezydenta, a i być może głosować w referendum konstytucyjnym. Tymczasem od wielu już miesięcy jesteśmy świadkami niespotykanego dotąd w naszej najnowszej historii zniechęcenia Polaków do polityki i polityków, utraty zaufania przez partie polityczne i, co za tym idzie, odmowy przez znaczną część społeczeństwa partycypacji w procedurach demokratycznych. Niezależnie zatem od partyjnych preferencji zgłaszanych przez Polaków warto pokusić się o ocenę szerszego kontekstu decyzji wyborczych. W styczniowym badaniu¹ próbowaliśmy ocenić, w jakiej mierze sondażowe deklaracje mogą się przekładać na głosy wyborcze dla poszczególnych ugrupowań oraz w jakim stopniu deklarowane dziś poparcie dla partii ma charakter warunkowy, a w jakim bazuje na wyraźnej identyfikacji z poszczególnymi ugrupowaniami. Wobec zbliżających się wyborów warto też zastanowić się nad tym, jakie są możliwości i potencjał rozwojowy poszczególnych partii. Stąd interesująca wydaje się także odpowiedź na pytanie, jak strukturyzują się sympatie partyjne Polaków. Warto próbować poznać nie tylko układ politycznych sympatii poszczególnych elektoratów, ale także dowiedzieć się, które ugrupowania traktowane są z największą antypatią przez zdeklarowanych wyborców innych partii.

PEWNOŚĆ GŁOSOWANIA

Ze wskazań ankietowanych wynika, że aktualne preferencje wyborcze, a chyba i sympatie partyjne, jako że mają one w tej chwili decydujące znaczenie dla zgłaszanych wyborów (nie dochodzą bowiem do głosu takie elementy podejmowania decyzji wyborczych, jak głosowanie taktyczne czy głosowanie negatywne), okazują się dość słabo

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (176) przeprowadzono w dniach 7-10 stycznia 2005 roku na liczącej 1089 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

wykrystalizowane, a poparcie dla partii raczej w niewielkim stopniu bazuje na silnych i utrwalonych identyfikacjach politycznych. Tylko 28% badanych deklarujących udział w wyborach parlamentarnych i jednoznacznie wskazujących partię, na którą ewentualnie będą głosować, jest całkowicie pewnych swojej decyzji wyborczej i wyklucza zmianę aktualnych preferencji. (Ta grupa ankietowanych oceniając stopień pewności swej decyzji za pomocą skali od 0 do 10 wskazywała maksymalną liczbę punktów.) Warto przypomnieć, że w kwietniu 1997 roku, a więc na porównywalnym etapie przygotowań do wyborów, stuprocentową pewność oddania głosu na popieraną wówczas partię deklarowało prawie dwa razy więcej wyborców wybierających się do urn (49%).

Jednocześnie w przypadku dość dużej liczby badanych (21%) deklarowane obecnie poparcie dla konkretnej partii ma w znacznej mierze charakter warunkowy - ta grupa co najmniej w 50 procentach zakłada możliwość zmiany swych aktualnych preferencji partyjnych. Głosy przynajmniej jednej czwartej potencjalnych wyborców deklarujących poparcie dla konkretnych ugrupowań są więc raczej niepewne, a biorąc pod uwagę dodatkowo liczbę tych, którzy chcą uczestniczyć w wyborach, ale obecnie nie dostrzegają partii, na którą skłonni byliby głosować, można stwierdzić, że wynik wyborów, gdyby odbywały się one w najbliższym czasie, byłby w znacznym stopniu nieprzewidywalny. W tym roku dla decyzji wyborczych Polaków znaczenie decydujące i, jak się wydaje, większe niż przy poprzednich wyborach może mieć więc kampania wyborcza, jej przebieg i wykreowany w tym czasie wizerunek poszczególnych ugrupowań.

Tabela 1

W jakim stopniu jest Pan(i) pewien (pewna), że głosował(a)by Pan(i) na tę partię?	Wskazania na jedenastopunktowej skali od 0 do 10 w przedziałach:				Średnie ocen
	0-4	5-6	7-8	9-10	
	w procentach				
Ogół badanych deklarujących udział w wyborach i mających sprecyzowane preferencje partyjne	6	24	28	42	7,66
Potencjalne elektoraty					
LPR	10	28	29	33	7,20
PO	5	25	28	42	7,66
PSL	0	24	25	52	8,15
PiS	8	19	39	34	7,60
Samoobrona	6	24	27	43	7,74
SdPI*	0	26	18	56	8,19
SLD*	11	7	31	52	8,08

* Wyniki uzyskane dla tych partii należy traktować z dużą dozą ostrożności ze względu na małą liczbę badanych deklarujących dla nich poparcie

Stosunkowo najbardziej zdecydowany elektorat mają obecnie SdPI, PSL oraz SLD, a więc ugrupowania cieszące się raczej umiarkowanym poparciem i osiągające wyniki nieco powyżej 5-procentowego progu (PSL) lub oscylujące wokół tej granicy (SdPI oraz SLD). Ponad połowa zadeklarowanych wyborców tych partii z co najmniej 90-procentowym prawdopodobieństwem zapewnia, że nie zmieni swej decyzji.

Tabela 2

W jakim stopniu jest Pan(i) pewien (pewna), że głosował(a)by Pan(i) na tę partię?	XI 2003	I 2005
	Średnie punktów na skali od 0 do 10	
SdPI*	-	8,19
PSL	7,76	8,15
SLD*	8,27	8,08
Samoobrona	7,97	7,74
PO	7,25	7,66
PiS	7,02	7,60
LPR	7,47	7,20
Ogółem	7,56	7,68

* Wyniki uzyskane dla tych partii należy traktować z dużą dozą ostrożności ze względu na małą liczbę badanych deklarujących dla nich poparcie

Mniej pewni swych obecnych preferencji są sympatycy głównych ugrupowań obecnej opozycji, w tym przede wszystkim elektorat trzeciej pod względem rozmiarów społecznego poparcia LPR. Tylko co trzeci zadeklarowany wyborca tej partii jest na co najmniej 90 procent zdecydowany oddać na nią swój głos w nadchodzących wyborach. Dodatkowo dużą część ewentualnych jej wyborców (aż 42%) stanowią osoby niewykluczające wycofania swego poparcia dla niej i oceniające pewność swych aktualnych preferencji na co najwyżej 60 procent. Dość słabo przywiązany do popieranej dziś partii jest także elektorat PiS. Podobnie jak w przypadku LPR zagorzali zwolennicy (z co najmniej 90-procentową pewnością zapowiadający jej poparcie w wyborach) stanowią tylko jedną trzecią zadeklarowanych wyborców tej partii. Jednak w wyraźnie mniejszym stopniu niż w przypadku LPR poparcie dla PiS ma charakter warunkowy - mniej osób (27%) niezmiennie ocenia na nie więcej niż 60 procent. Nieco lepiej, jeśli chodzi o stopień mobilizacji swoich elektoratów, wypadają PO oraz Samoobrona. W przypadku obu tych ugrupowań liczbę zdecydowanych i pewnych zwolenników (wskazania na skali w przedziale 9-10 punktów) oceniać można na ponad dwie piąte (PO - 42%, Samoobrona - 43%). Niemniej jednak także elektoraty tych partii nie są jednorodne, a dużą część ich potencjalnych wyborców (prawie jedną trzecią) stanowią osoby niewykluczające zmiany swych decyzji wyborczych.

ALTERNATYWY WYBORCZE

W tej chwili ugrupowaniem stosunkowo najbardziej atrakcyjnym i stanowiącym ewentualną alternatywę dla wyborców innych partii jest PiS. Możliwość oddania głosu na to ugrupowanie bierze pod uwagę 17% zadeklarowanych zwolenników pozostałych partii. Warto zauważyć, że od kwietnia 2004 roku, kiedy to ostatnio prosiliśmy badanych o wskazanie drugiej partii, którą ewentualnie skłonni byłiby poprzeć w wyborach, mimo znacznego powiększenia elektoratu (w tym czasie poparcie dla PiS wzrosło dwukrotnie - o 9 punktów procentowych) atrakcyjność partii braci Kaczyńskich jako ugrupowania tzw. drugiego wyboru w zasadzie nie uległa zmianie (wzrost wskazań o 1 punkt).

Jako partia drugiego wyboru tylko nieco mniej popularna niż PiS jest przodująca w sondażach PO. W tej partii ewentualną alternatywę dla popieranego dziś ugrupowania dostrzega 15% potencjalnych uczestników wyborów mających sprecyzowane preferencje wyborcze. W porównaniu z kwietniem ubiegłego roku pozycja PO jako ugrupowania mającego szanse na powiększenie swego aktualnego stanu posiadania nieco się poprawiła. Wówczas alternatywę wyborczą dostrzegał w niej co dziewiąty zwolennik innych ugrupowań.

Tabela 3

Gdyby mógł (mogła) Pan(i) głosować na kandydatów jeszcze jednej partii, to którą wybrał(a)by Pan(i) jako drugą?*	IV 2004 (N=396)	I 2005 (N= 430)
	w procentach	
PiS	16	17
PO	11	15
LPR	10	9
UW	6	6
Samoobrona	8	6
UP	6	4
SdPi	5	4
PSL	5	4
KPEiR	2	3
SLD	5	2
UPR	1	1
Inne	5	4**
Nie ma takiej partii	10	12
Trudno powiedzieć	10	12

* Na pytanie odpowiadały osoby deklarujące udział w wyborach i mające sprecyzowane preferencje partyjne.

W zestawieniu pominięto ugrupowania wskazane przez mniej niż 1% ankietowanych

** Do kategorii „inne” zaliczono ugrupowania, które uzyskały mniej niż 1% wskazań (ChD III RP - 0,5%, DPL -0,9%, IdP - 0,0%, PPS - 0,9%, RO - 0,2%, RKN - 0,9%, Zieloni 2004 - 0,3%

Szanse pozostałych partii na pozyskanie dodatkowych wyborców spośród obecnych sympatyków politycznej konkurencji są bardziej ograniczone. Co jedenasty zdeklarowany wyborca innych partii (9%) bierze pod uwagę możliwość głosowania na LPR. Mimo że w stosunku do kwietnia ubiegłego roku znacznie wzrosło poparcie dla LPR, to pozycja tego ugrupowania w rankingu, jak i szanse na powiększenie aktualnego stanu posiadania o zwolenników innych partii w zasadzie się nie zmieniły (spadek liczby wskazań o 1 punkt).

Mniej popularna jako ewentualna alternatywa wyborcza jest obecnie Samoobrona. W porównaniu z kwietniem 2004 roku jej notowania jako partii drugiego wyboru nieznacznie spadły (o 2 punkty). Obecnie możliwość oddania głosu na partię Andrzeja Leppera bierze pod uwagę zaledwie 6% zdeklarowanych wyborców innych ugrupowań. Takie same szanse na zwiększenie swego stanu posiadania o zwolenników innych partii ma obecnie UW (6%).

Raczej już znikomą popularnością jako partii drugiego wyboru cieszą się Unia Pracy (4% - od kwietnia 2004 spadek o 2 punkty) i PSL (4% - spadek o 1 punkt). Taki sam odsetek badanych alternatywę dla popieranej dziś partii dostrzega w SdPl (4% - spadek o 1 punkt). Poparcie dla tego ugrupowania od początku jego istnienia utrzymuje się w zasadzie na niezmiennym poziomie. Podobnie jak tuż po powstaniu tej partii, tak i obecnie jej szanse na powiększenie elektoratu przez przejęcie zwolenników innych ugrupowań lewicowych wydają się bardzo ograniczone.

Jeszcze mniej atrakcyjnym dla wyborców innych partii ugrupowaniem jest obecnie SLD. Poza jego własnym elektoratem możliwość oddania głosu na Sojusz bierze pod uwagę zaledwie 2% zdeklarowanych wyborców innych partii (w stosunku do kwietnia 2004 roku spadek o 3 punkty).

Parę uzupełniających się wzajemnie ugrupowań stanowią dla swoich zwolenników przede wszystkim cieszące się obecnie największym poparciem społecznym główne partie opozycji, czyli PO oraz PiS. Aż dwie piąte potencjalnych wyborców PO (40%) jako ewentualną alternatywę wyborczą postrzega ugrupowanie braci Kaczyńskich i odwrotnie - prawie dwie piąte sympatyków PiS (37%) bierze pod uwagę możliwość głosowania na PO. W porównaniu z sytuacją sprzed dziewięciu miesięcy te wzajemne sympatie elektoratów i możliwość przepływów między nimi jeszcze wzrosły. W większym stopniu odnosi się to do zwolenników PO niż do sympatyków PiS, którego pozycja na przedwyborczej scenie politycznej znacząco się od tego czasu poprawiła. W kwietniu ubiegłego roku alternatywę wyborczą dla własnej partii widział w PiS niespełna co trzeci potencjalny wyborca PO (31%). Spośród ówczesnych zwolenników PiS możliwość głosowania na PO brał pod uwagę

dokładnie co trzeci. Można zatem przypuszczać, że oba te ugrupowania - przewidywani współkoalicjanci w przyszłej koalicji rządowej - będą musieli w toku kampanii wyborczej silnie rywalizować o ten sam elektorat wyborczy.

Poza elektoratem PiS potencjalne zaplecze dla **PO** stanowią przede wszystkim obecni zwolennicy SdPi. Więcej niż co czwarty spośród nich (26%) traktuje PO jako ewentualną alternatywę wyborczą dla popieranej dziś partii. W elektoratach pozostałych ugrupowań sympatie dla PO są już znacznie słabsze. Możliwość poparcia jej w wyborach bierze jeszcze pod uwagę co siódmy zadeklarowany zwolennik PSL (15%) i co ósmy potencjalny wyborca LPR (12%).

Preferencje elektoratu PO co do partii drugiego wyboru zdecydowanie koncentrują się na PiS. Pozostałe ugrupowania sceny politycznej, może z wyjątkiem UW, w której alternatywę dla PO dostrzega co dziesiąty zwolennik tej partii, raczej nie budzą większego zainteresowania zwolenników Platformy. Sympatiami ze strony bardzo dużego elektoratu PO należy też tłumaczyć dość wysoką pozycję UW wśród partii drugiego wyboru.

Tabela 4

Gdyby mógł (mogła) Pan(i) głosować na kandydatów jeszcze jednej partii, to którą wybrał(a)by Pan(i) jako drugą?	Potencjalne elektoraty						
	LPR	PO	PSL	PiS	Samoobrona	SdPi*	SLD*
	w procentach						
KPEiR	-	6	3	2	5	-	-
LPR	-	5	13	19	16	-	-
PO	12	-	15	37	7	26	3
PSL	3	2	-	1	15	4	7
PiS	22	40	7	-	10	5	9
Samoobrona	21	3	5	7	-	3	-
SdPi	-	5	-	4	-	-	27
SLD	2	2	5	-	2	16	-
UPR	2	3	-	-	2	-	-
UP	2	-	10	5	2	22	7
UW	-	10	6	4	-	16	6
Inna partia	6	2	4	3	6	-	14
Nie ma takiej partii	14	15	8	8	15	-	16
Trudno powiedzieć	16	7	24	10	20	8	11
Ogółem	100	100	100	100	100	100	100

* Wyniki uzyskane dla tych partii należy traktować z dużą dozą ostrożności ze względu na małą liczbę badanych deklarujących dla nich poparcie

Dla drugiego z najbardziej liczących się dziś ugrupowań - **PiS** szansą na powiększenie swego aktualnego stanu posiadania, poza elektoratem PO, stanowią przede wszystkim wyborcy LPR. Więcej niż co piąty zadeklarowany sympatyk tej partii (22%) właśnie w PiS

dostrzega możliwą alternatywę wyborczą. Sympatie te są w znacznej mierze odwzajemniane przez elektorat partii braci Kaczyńskich. LPR jest drugim, po PO, stosunkowo najbliższym temu elektoratowi ugrupowaniem. Możliwość oddania głosu na LPR bierze pod uwagę prawie co piąty zadeklarowany zwolennik PiS (19%).

Obok potencjalnych wyborców PiS, alternatywę wyborczą dość często widzą w **LPR** również zwolennicy Samoobrony (16%) oraz PSL (13%). Sympatie te, jak się wydaje, mogą w dużej mierze tłumaczyć także dzisiejszą specyfikę elektoratu LPR i, co za tym idzie, relatywnie słabą identyfikację z tym ugrupowaniem jego obecnych zwolenników. Prawdopodobne jest bowiem, że w przypadku elektoratu Samoobrony, której pozycja na scenie politycznej po przystąpieniu Polski do UE uległa wyraźnemu osłabieniu, jej dotychczasowy elektorat w znacznej mierze zasilił rosnące w tym czasie szeregi LPR.

Mogą o tym również świadczyć sympatie samego elektoratu LPR, dla którego liczą się w zasadzie dwie partie - PiS oraz właśnie Samoobrona. Warto zauważyć, że stopień wzajemnych afiliacji między elektoratami tych partii a zwolennikami LPR, jeśli mierzyć go liczbą sympatyków upatrujących w nich nawzajem alternatyw dla własnych partii, jest jednak obecnie trochę słabszy niż wiosną ubiegłego roku.

Szanse Samoobrony na powiększenie swego elektoratu o zwolenników innych partii wydają się dość ograniczone. Potencjalne zaplecze stanowić może głównie elektorat LPR. Poza zwolennikami partii Romana Giertycha, potencjalni wyborcy innych partii dość rzadko upatrują w niej alternatywy wyborczej dla popieranego dziś ugrupowania. Możliwość głosowania na Samoobronę bierze pod uwagę co czternasty zadeklarowany wyborca PiS (7%), co dwudziesty zwolennik PSL (5%) i całkiem już znikoma część potencjalnych elektoratów PO i SdPI (po 3%).

Wyraźnie rozproszone są też preferencje wyborców Samoobrony co do ugrupowań, na które mogliby ewentualnie przenieść swe głosy. Niemal w takim samym stopniu jak w przypadku LPR skłonni byliby ewentualnie zasilić szeregi zwolenników PSL (odpowiednio: 16% i 15%) oraz nieco rzadziej - PiS (10%).

Unia Wolności, która w takim samym stopniu jak Samoobrona liczy się dla wyborców innych ugrupowań jako ewentualna partia drugiego wyboru, stosunkowo najbardziej mogłaby zyskać przekonując ostatecznie do siebie relatywnie niewielką część (10%) najliczniejszego obecnie elektoratu - potencjalnych wyborców PO. Możliwość oddania swego głosu na UW bierze ponadto pod uwagę dość znaczny odsetek zadeklarowanych zwolenników SdPI (16%).

Bardzo niewielkie są możliwości powiększenia aktualnego stanu posiadania o zwolenników innych partii przez **PSL**. Swych ewentualnych wyborców ugrupowanie to może szukać przede wszystkim wśród obecnych zwolenników Samoobrony. Potencjalni wyborcy pozostałych partii bardzo rzadko dostrzegają w **PSL** alternatywę dla popieranej obecnie partii.

Z kolei sympatie elektoratu **PSL** są wyraźnie rozproszone. Stosunkowo najczęściej wyborcy tej partii gotowi byłiby ewentualnie przenieść swe głosy zarówno na **PO** (15%), **LPR** (13%), jak i **Unię Pracy** (10%). Tylko co dwudziesty potencjalny wyborca **PSL** alternatywy wyborczej upatruje w Samoobronie.

Dla **SdPI** główne możliwe zaplecze ewentualnych zwolenników stanowi przede wszystkim elektorat **SLD**. Ponad jedna czwarta zadeklarowanych wyborców Sojuszu właśnie w ugrupowaniu Marka Borowskiego widzi alternatywę dla popieranej dziś partii. Jednak nie jest to sympatia równoważnie wzajemna - preferencje elektoratu **SdPI** nie koncentrują się bynajmniej na **SLD**. Zwolennicy partii Marka Borowskiego równie często jak na **SLD** (16%) są skłonni głosować ewentualnie na **UW** (również 16% wskazań). Jednak największa ich grupa (26%) jako alternatywę dla swej partii postrzega **PO**, a nieco mniejsza (22%) bierze pod uwagę **Unię Pracy**. Minimalne szanse **SLD** na pozyskanie dodatkowych głosów kosztem konkurencyjnych ugrupowań opierają się niemal wyłącznie na sympatiach tej dość niewielkiej części dzisiejszych zwolenników partii Marka Borowskiego.

ELEKTORATY NEGATYWNE

Partią mającą zdecydowanie najwięcej zadeklarowanych przeciwników jest obecnie **SLD** - więcej niż co trzeci potencjalny wyborca (34%) deklaruje, że z pewnością nie poparłby w wyborach rządzącego dziś ugrupowania. W porównaniu z kwietniem ubiegłego roku odsetek przeciwników **SLD** zwiększył się o 4 punkty.

Mniej niż przed rokiem zadeklarowanych przeciwników (ale także mniej zwolenników) ma natomiast Samoobrona, choć w naszym rankingu antypatii politycznych Polaków nadal zajmuje wysokie drugie miejsce. Obecnie jedna czwarta zadeklarowanych uczestników wyborów (26% - od kwietnia 2004 roku spadek o 7 punktów) z pewnością nie oddałaby swego głosu na Samoobronę. Można zatem wnioskować, że obecnie ugrupowanie to wzbudza wśród Polaków mniej emocji - zarówno pozytywnych, jak i negatywnych.

Tabela 5

Na którą z partii wymienionych na tej liście na pewno nie głosował(a)by Pan(i)?	Odpowiedzi osób deklarujących udział w wyborach	
	IV 2004 (N=517)	I 2005 (N=543)
	w procentach	
SLD	30	34
Samoobrona	33	26
LPR	6	12
PO	4	3
PiS	2	2
PSL	2	2
KPEiR	2	1
SdPI	1	1
UP	2	1
UPR	2	1
UW	1	1
Inna	0	1
Nie ma takiej partii	2	3
Trudno powiedzieć	13	12

W gronie najbardziej nie lubianych przez Polaków partii na trzecim miejscu znalazła się LPR, na którą z pewnością nie oddałoby swego głosu 12% zadeklarowanych uczestników wyborów. Wprawdzie w porównaniu z kwietniem ubiegłego roku miejsce tego ugrupowania w rankingu wyborczych antypatii nie zmieniło się, jednak jego negatywny wizerunek wśród części wyborców wyraźnie się utrwalił. Obecnie dwukrotnie więcej badanych niż przed rokiem (wzrost o 6 punktów - do 12%) odrzuca możliwość głosowania na to ugrupowanie.

Pozostałe partie są odrzucane wyraźnie rzadziej - 3% uczestników wyborów z pewnością nie głosowałoby na PO, a jeszcze mniej (po 2%) na pewno nie poparłoby w wyborach PiS i PSL.

O ile mapa wzajemnych sympatii znajdująca odzwierciedlenie w układzie alternatyw wyborczych, poza ewentualnymi możliwościami przepływu zwolenników, sygnalizuje także kierunki akceptowalnych przez wyborców koalicji, o tyle układ i siła antypatii wyborczych w poszczególnych elektoratach wskazują, które koalicje byłyby politycznie niemożliwe lub przynajmniej źle widziane przez sympatyków poszczególnych ugrupowań.

Wśród zadeklarowanych wyborców Platformy najbardziej negatywny wizerunek ma Samoobrona, połowa zwolenników PO (50%) z pewnością nie głosowałaby na ugrupowanie Andrzeja Leppera. W żadnym innym elektoracie Samoobrona nie jest odrzucana tak zdecydowanie. Wśród wyborców Platformy wielu przeciwników ma również SLD, którego z pewnością nie poparłoby 33% wyborców PO. W porównaniu z kwietniem 2004 roku

w elektoracie PO zmniejszył się odsetek przeciwników Samoobrony, natomiast wzrosła liczba zadeklarowanych przeciwników SLD.

Tabela 6

Partie odrzucane przez poszczególne elektoraty	Potencjalne elektoraty							Deklarujący udział w wyborach, ale niemający sprecyzowanych preferencji
	LPR	PO	PSL	PiS	Samoobrona	SdPI*	SLD*	
	w procentach							
KPEiR	-	1	-	3	-	-	-	1
LPR	-	6	6	9	9	64	49	7
PO	8	-	-	2	9	4	4	1
PSL	-	3	-	-	-	4	-	1
PiS	2	2	-	-	8	-	8	-
Samoobrona	17	50	31	25	-	24	24	19
SdPI	4	-	-	1	5	-	-	1
SLD	56	33	42	51	42	-	-	22
UPR	-	1	-	1	-	-	7	-
UP	4	1	6	-	-	-	-	1
UW	-	1	-	3	2	-	-	1
Inna partia	2	-	9	-	6	-	-	-
Nie ma takiej partii	-	2	2	3	2	-	-	7
Trudno powiedzieć	7	-	4	2	17	4	8	39
Ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100

*Wyniki uzyskane dla tych partii należy traktować z dużą dozą ostrożności ze względu na małą liczbę badanych deklarujących dla nich poparcie

Także wśród wyborców PiS najsilniej odrzucane są Samoobrona i SLD, z tym że elektorat PiS dwukrotnie częściej odrzuca możliwość głosowania na SLD (51%) niż na Samoobronę (25%).

Również wyborcy LPR ze zdecydowanie największą niechęcią odnoszą się do SLD, ponad połowa sympatyków LPR (56%) na pewno nie głosowałaby na to ugrupowanie. Chociaż SLD nie cieszy się poparciem także wśród zwolenników pozostałych ugrupowań, żaden inny elektorat nie odrzuca tej partii tak zdecydowanie. Z niechęcią zwolenników LPR, choć dużo mniejszą, spotyka się także Samoobrona (17%).

Niechęć sympatyków Samoobrony ukierunkowana jest w relatywnie najmniejszym stopniu. Najwięcej wyborców tego ugrupowania z pewnością nie poparłoby SLD (42%). Antypatie pozostałej części tego elektoratu są dość rozproszone - porównywalna jest niechęć do LPR, PO (po 9%), a także do PiS (8%). W porównaniu z innymi elektoratami zwolennicy Samoobrony najczęściej nie potrafią określić swych antypatii politycznych (17%).

Wśród zadeklarowanych wyborców PSL z największą niechęcią spotykają się SLD (42%) oraz Samoobrona (31%). W gronie zwolenników obu partii lewicowych - SLD i SdPi najwięcej przeciwników ma LPR (odpowiednio: 49% i 64%), a także, choć wyraźnie mniej, Samoobrona (po 24%). Mimo antagonizmów istniejących między działaczami obu partii, żaden z ich zwolenników nie odrzuca możliwości głosowania na konkurencyjne ugrupowanie.

Podsumowując można stwierdzić, że SLD jest partią odrzucaną najczęściej przez sympatyków LPR oraz PiS - ponad połowa wyborców tych ugrupowań z pewnością nie będzie głosować na obecnie rządzące ugrupowanie. Tylko nieco rzadziej możliwość taką wykluczają również zadeklarowani wyborcy PSL, Samoobrony oraz PO. Z kolei Samoobrona nie cieszy się sympatią przede wszystkim wyborców PO, a także, choć w mniejszym stopniu, nie znajduje poparcia wśród sympatyków PSL, PiS oraz SdPi i SLD. Natomiast LPR jest negatywnym punktem odniesienia dla wyborców obu partii lewicowych - SdPi oraz SLD, co najmniej połowa zwolenników każdego z tych ugrupowań na pewno nie oddałaby głosu na LPR.

W obecnej chwili postawa Polaków wobec podmiotów politycznych działających na naszej scenie wydaje się wyraźnie zdystansowana. Zdecydowane identyfikacje partyjne są dzisiaj raczej rzadkością niż regułą. Tylko nieco ponad jedna czwarta badanych deklarujących udział w wyborach parlamentarnych jest całkowicie pewna swojej decyzji wyborczej i wyklucza zmianę obecnych preferencji, podczas gdy przed poprzednimi wyborami na wiele miesięcy przed terminem głosowania taka postawa była spotykana niemal dwukrotnie częściej. Wydaje się, że Polacy nie ufają już partiom politycznym, tak jak wcześniej, ale częściej kalkulują i analizują wszelkie „za” i „przeciw”. Można zatem sądzić, że nadchodzące miesiące będą miały decydujące znaczenie dla pozycji poszczególnych ugrupowań na scenie politycznej, wydaje się bowiem, że zakres możliwej zmiany jest w obecnym momencie wyjątkowo - jak na nasze warunki - duży. Można przypuszczać, że w tym roku przebieg kampanii wyborczej będzie miał większe znaczenie niż w poprzednich latach wyborczych, ponieważ preferencje polityczne Polaków wydają się w dużo mniejszym stopniu z góry „predefiniowane”, a na scenie politycznej w najbliższych miesiącach może się bardzo wiele zdarzyć.

Opracowała
Agnieszka CYBULSKA

A N E K S

Tabela 1. Gdyby mógł (mogła) Pan(i) głosować na kandydatów jeszcze jednej partii, to którą partię wybrał(a)by Pan(i) jako druga?

(%)

	ChD III RP	DPL	KPEiR	LPR	PLD	PO	PPS	PSL
Ogółem	0	1	3	9	1	15	1	4
Płeć								
Mężczyźni	0	2	4	11	1	16	1	5
Kobiety	1	0	2	7	0	13	1	3
Wiek								
18-24 lat	2	1	3	7	0	16	0	3
25-34	0	0	4	8	0	16	2	4
35-44	0	1	0	13	1	9	0	3
45-54	2	0	2	9	1	12	1	6
55-64	0	1	7	9	1	20	1	5
65 lat i więcej	0	1	3	8	0	17	1	3
Miejsce zamieszkania								
Wieś	1	2	1	14	0	7	0	8
Miasto do 20 tys.	0	0	5	6	0	30	0	2
20-100 tys.	1	0	5	6	1	15	1	1
101-500 tys.	0	1	3	6	1	11	2	2
501 tys.i więcej mieszk.	0	0	2	11	0	24	1	3
Wykształcenie								
Podstawowe	1	2	6	7	0	16	1	3
Zasadnicze zawodowe	0	1	2	12	1	9	1	6
Średnie	1	0	2	10	1	15	1	5
Wyższe	0	0	2	9	0	21	2	0
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	0	0	0	10	0	10	3	0
Prac.umysł.niż.szczebla	0	0	0	17	2	21	0	2
Pracownicy fiz.- umysł.	3	0	0	20	0	6	0	0
Robotnicy wykwalifikowani	0	6	0	10	0	6	0	11
Robotnicy niewykwalifik.	0	0	6	5	0	15	0	9
Rolnicy	0	0	0	14	0	7	0	10
Pracujący na własny rach.	0	0	0	0	0	28	0	8
Bierni zawodowo								
Renciści	0	2	8	5	2	11	0	7
Emeryci	0	1	5	7	1	19	2	3
Uczniowie i studenci	0	2	4	5	0	20	0	5
Bezrobotni	0	0	4	7	0	6	1	0
Gospodynie domowe i inni	6	0	4	5	0	27	0	5
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	0	0	0	12	0	8	2	3
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	0	0	0	17	3	5	0	0
sekt. pryw. poza rolnict.	1	2	0	10	0	26	0	4
prywatnym gosp. rolnym	0	0	5	11	0	7	0	8
Dochody na jedną osobę								
Do 300 zł	4	2	2	9	0	11	0	7
301-500	0	1	1	7	0	16	1	6
501-900	0	2	6	10	2	17	1	3
901-1200	0	0	3	9	0	11	4	2
Powyżej 1200 zł	0	0	3	5	0	26	0	0
Ocena własnych war. mater.								
Złe	1	0	2	8	0	14	1	5
Średnie	0	1	3	11	1	13	1	5
Dobre	0	1	3	7	0	18	1	2
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	0	0	0	16	0	18	0	4
Raz w tygodniu	1	0	3	10	0	17	0	5
1-2 razy w miesiącu	2	0	4	13	4	11	2	0
Kilka razy w roku	0	1	5	4	0	8	2	4
W ogóle nie uczestniczy	0	5	0	2	0	17	3	5
Poglądy polityczne								
Lewica	0	1	2	4	2	10	4	7
Centrum	1	1	4	8	1	14	0	7
Prawica	1	1	3	11	0	17	0	1
Trudno powiedzieć	0	0	2	13	0	13	1	5

(continued)

Tabela 1 cd.

(%)

	PiS	RO	RKN	Samoobrona	SdPl	SLD	UPR	UP
Ogółem	17	0	1	6	4	2	1	4
Płeć								
Mężczyźni	17	0	1	6	5	2	2	3
Kobiety	18	0	1	6	4	3	0	6
Wiek								
18-24 lat	25	0	0	4	4	2	2	0
25-34	14	0	1	7	2	0	0	7
35-44	16	0	0	7	4	6	3	4
45-54	16	0	3	6	6	1	2	7
55-64	18	0	0	6	4	3	0	4
65 lat i więcej	17	1	1	3	8	2	0	3
Miejsce zamieszkania								
Wieś	15	0	2	10	3	3	2	1
Miasto do 20 tys.	6	0	0	3	13	2	0	6
20-100 tys.	23	0	1	5	2	1	1	6
101-500 tys.	20	1	0	2	9	2	0	6
501 tys.i więcej mieszk.	17	0	0	5	0	4	3	5
Wykształcenie								
Podstawowe	14	0	1	6	4	4	0	4
Zasadnicze zawodowe	20	0	2	11	3	1	1	5
Średnie	16	1	1	4	5	3	2	5
Wyższe	20	0	0	2	5	1	2	2
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	18	0	0	3	7	0	3	4
Prac.umysł.niż.szczebła	11	0	0	4	2	2	0	6
Pracownicy fiz.- umysł.	21	0	3	19	4	3	0	7
Robotnicy wykwalifikowani	4	0	0	4	6	5	6	9
Robotnicy niewykwalifik.	14	0	0	11	4	0	0	0
Rolnicy	18	0	4	16	0	6	0	0
Pracujący na własny rach.	24	0	0	0	0	0	15	16
Bierni zawodowo								
Renciści	15	3	0	6	8	0	0	2
Emeryci	17	0	1	4	6	4	0	4
Uczniowie i studenci	29	0	0	0	4	3	4	0
Bezrobotni	24	0	2	5	3	3	0	8
Gospodynie domowe i inni	9	0	0	0	5	0	0	5
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	10	0	0	10	7	3	3	4
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	25	0	0	9	2	3	4	14
sekt. pryw. poza rolnict.	17	0	1	2	3	0	0	3
prywatnym gosp. rolnym	17	0	2	12	4	4	0	2
Dochody na jedną osobę								
Do 300 zł	16	0	3	10	0	6	0	7
301-500	12	0	2	4	4	1	2	6
501-900	15	0	0	5	4	1	1	4
901-1200	30	0	0	3	6	2	0	2
Powyżej 1200 zł	17	0	0	6	12	7	0	2
Ocena własnych war. mater.								
Złe	15	0	3	5	2	4	0	8
Średnie	17	0	0	7	4	2	1	2
Dobre	20	0	1	4	7	1	2	4
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	17	2	3	0	0	2	3	0
Raz w tygodniu	21	0	1	7	5	2	1	4
1-2 razy w miesiącu	7	0	2	2	3	2	0	8
Kilka razy w roku	18	0	0	10	6	3	3	2
W ogóle nie uczestniczy	11	0	0	3	7	2	2	8
Poglądy polityczne								
Lewica	9	0	0	2	14	8	1	10
Centrum	19	0	1	4	3	3	1	6
Prawica	22	0	1	7	2	0	1	1
Trudno powiedzieć	8	0	0	11	0	0	2	4

(continued)

Tabela 1 cd.

(%)

	UW	Inne partie	Nie ma takiej partii	Trudno powiedzieć	Liczba osób osób
Ogółem	6	0	12	12	430
Płeć					
Mężczyźni	7	0	9	10	231
Kobiety	4	1	15	14	199
Wiek					
18-24 lat	7	0	10	14	59
25-34	6	0	15	14	80
35-44	8	2	14	10	85
45-54	5	0	10	11	76
55-64	6	0	7	8	61
65 lat i więcej	1	0	13	17	70
Miejsce zamieszkania					
Wieś	3	0	9	18	144
Miasto do 20 tys.	6	0	8	14	39
20-100 tys.	6	2	11	11	87
101-500 tys.	6	0	19	9	85
501 tys.i więcej mieszk.	9	0	11	5	74
Wykształcenie					
Podstawowe	1	0	17	15	110
Zasadnicze zawodowe	7	0	7	11	98
Średnie	7	0	13	12	153
Wyższe	10	2	11	10	69
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	10	3	16	12	45
Prac.umysł.niż.szczebla	9	0	17	7	49
Pracownicy fiz.- umysł.	2	0	0	12	30
Robotnicy wykwalifikowani	5	0	22	6	19
Robotnicy niewykwalifik.	13	0	5	18	24
Rolnicy	5	0	5	15	29
Pracujący na własny rach.	0	0	9	0	8
Bierni zawodowo					
Renciści	5	0	20	5	35
Emeryci	1	0	10	16	92
Uczniowie i studenci	9	0	9	8	39
Bezrobotni	2	0	13	22	38
Gospodynie domowe i inni	10	0	14	10	21
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	7	2	16	14	78
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	12	0	3	2	31
sekt. pryw. poza rolnict.	8	0	11	10	68
prywatnym gosp. rolnym	5	0	11	11	46
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	0	0	14	8	60
301-500	5	0	10	22	66
501-900	6	0	9	13	109
901-1200	7	3	13	6	52
Powyżej 1200 zł	16	0	6	0	36
Ocena własnych war. mater.					
Złe	2	0	17	12	105
Średnie	7	0	8	15	203
Dobre	6	1	14	7	122
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	4	0	17	13	39
Raz w tygodniu	5	1	9	10	221
1-2 razy w miesiącu	6	0	15	21	58
Kilka razy w roku	8	0	10	16	74
W ogóle nie uczestniczy	9	0	21	4	38
Poglądy polityczne					
Lewica	10	0	9	8	84
Centrum	6	0	10	14	95
Prawica	5	1	13	12	208
Trudno powiedzieć	2	0	19	19	43

Tabela 2. Na którą z partii wymienionych na tej liście na pewno nie głosował(a)by Pan(i)?

(%)

	KPEiR	LPR	PO	PSL	PiS	Samoobrona	SdPi	SLD
Ogółem	1	12	3	2	2	26	1	34
Płeć								
Mężczyźni	1	15	3	2	2	22	2	35
Kobiety	1	9	2	1	2	32	1	32
Wiek								
18-24 lat	1	11	4	1	0	40	0	19
25-34	1	7	1	4	2	35	3	34
35-44	1	8	3	2	1	31	3	36
45-54	3	20	5	1	1	17	0	31
55-64	0	12	2	1	0	22	0	46
65 lat i więcej	0	15	0	0	7	14	1	38
Miejsce zamieszkania								
Wieś	1	7	3	3	3	13	2	40
Miasto do 20 tys.	2	13	2	4	0	34	0	29
20-100 tys.	1	18	2	1	1	29	2	28
101-500 tys.	0	16	4	0	2	38	0	26
501 tys.i więcej mieszk.	1	13	0	0	3	36	0	39
Wykształcenie								
Podstawowe	1	11	2	2	3	24	2	29
Zasadnicze zawodowe	0	7	3	3	1	18	2	42
Średnie	2	17	3	1	2	25	1	33
Wyższe	2	13	0	2	2	50	0	30
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	2	16	0	0	0	47	0	30
Prac.umysł.niż.szczebła	0	21	0	2	0	40	2	29
Pracownicy fiz.- umysł.	0	6	12	3	0	23	0	44
Robotnicy wykwalifikowani	0	8	0	15	5	24	0	24
Robotnicy niewykwalifik.	0	10	0	4	3	10	5	39
Rolnicy	4	0	12	0	0	9	0	53
Pracujący na własny rach.	0	0	0	0	0	30	10	34
Bierni zawodowo								
Renciści	0	18	0	0	2	8	0	42
Emeryci	1	16	2	1	4	20	1	36
Uczniowie i studenci	1	14	2	2	0	47	0	17
Bezrobotni	0	5	3	0	4	28	4	26
Gospodynie domowe i inni	4	7	0	0	3	27	0	42
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	1	17	2	0	1	35	1	34
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	0	13	2	12	0	28	0	28
sekt. pryw. poza rolnict.	1	12	2	3	0	29	1	34
prywatnym gosp. rolnym	3	7	8	0	2	8	3	49
Dochody na jedną osobę								
Do 300 zł	1	8	7	3	3	14	3	39
301-500	1	11	0	1	1	24	0	40
501-900	0	11	1	1	2	34	1	33
901-1200	1	19	3	3	4	29	0	34
Powyżej 1200 zł	3	27	0	0	0	50	0	17
Ocena własnych war. mater.								
Złe	0	7	3	2	4	17	2	38
Średnie	1	14	3	2	2	23	1	35
Dobre	1	14	2	1	1	41	1	28
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	0	0	4	0	6	32	0	44
Raz w tygodniu	0	7	3	2	2	24	1	41
1-2 razy w miesiącu	1	10	1	3	0	26	3	31
Kilka razy w roku	3	21	2	1	2	33	1	19
W ogóle nie uczestniczy	2	41	0	0	0	28	0	17
Poglądy polityczne								
Lewica	1	36	1	2	4	30	1	8
Centrum	2	13	4	3	2	31	1	26
Prawica	0	4	1	1	2	27	2	52
Trudno powiedzieć	1	4	6	0	1	15	0	28

(continued)

Tabela 2 cd.

(%)

	UPR	UP	UW	Inna partia	Nie ma takiej partii	Trudno powiedzieć	Liczba osób osób
Ogółem	1	1	1	1	3	12	543
Płeć							
Mężczyźni	2	2	2	2	3	8	283
Kobiety	0	0	0	1	2	16	260
Wiek							
18-24 lat	1	1	2	3	2	14	85
25-34	0	0	1	1	2	8	98
35-44	0	1	1	0	2	10	102
45-54	1	2	1	2	5	10	93
55-64	1	1	0	1	2	12	78
65 lat i więcej	2	1	0	0	2	20	88
Miejsce zamieszkania							
Wieś	1	1	1	2	4	19	196
Miasto do 20 tys.	2	0	2	0	3	11	63
20-100 tys.	0	0	1	2	2	12	98
101-500 tys.	0	2	1	0	2	7	103
501 tys.i więcej mieszk.	2	0	1	1	1	4	83
Wykształcenie							
Podstawowe	2	2	0	1	4	18	146
Zasadnicze zawodowe	1	1	2	1	3	16	136
Średnie	0	1	1	2	3	9	186
Wyższe	0	0	0	0	0	2	77
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	0	0	0	0	2	3	48
Prac.umysł.niż.szczebla	0	0	0	0	2	4	57
Pracownicy fiz.- umysł.	0	0	2	3	0	8	39
Robotnicy wykwalifikowani	0	0	0	0	7	17	25
Robotnicy niewykwalifik.	0	7	4	6	2	9	31
Rolnicy	0	0	0	3	0	19	34
Pracujący na własny rach.	0	0	0	0	18	9	12
Bierni zawodowo							
Renciści	2	2	0	0	5	21	46
Emeryci	2	1	0	0	2	14	114
Uczniowie i studenci	2	1	3	2	0	8	52
Bezrobotni	1	0	2	3	4	20	56
Gospodynie domowe i inni	0	2	0	0	4	10	27
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	0	2	1	0	2	3	89
spółce właścicieli							
prywatnych i państwa	0	0	0	2	2	12	39
sekt. pryw. poza rolnict.	0	0	2	1	4	11	88
prywatnym gosp. rolnym	0	4	0	4	0	13	52
Dochody na jedną osobę							
Do 300 zł	1	2	0	2	3	12	77
301-500	1	0	3	2	2	13	84
501-900	0	2	2	1	1	12	124
901-1200	3	0	0	0	0	3	58
Powyżej 1200 zł	0	0	0	0	2	0	38
Ocena własnych war. mater.							
Złe	1	2	1	2	3	18	144
Średnie	1	0	1	1	3	13	248
Dobre	0	1	1	1	2	6	151
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	5	0	0	2	2	6	46
Raz w tygodniu	1	2	1	1	3	11	282
1-2 razy w miesiącu	0	0	0	1	3	21	76
Kilka razy w roku	0	0	1	2	3	12	97
W ogóle nie uczestniczy	0	2	2	0	0	7	42
Poglądy polityczne							
Lewica	2	1	2	0	1	11	104
Centrum	1	1	1	2	3	11	129
Prawica	1	1	1	1	2	5	224
Trudno powiedzieć	0	1	0	1	7	36	87